

МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ. ДІЯЛЬНІСТНИЙ ПІДХІД У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ, ЩО РЕАЛІЗУЄТЬСЯ ЧЕРЕЗ СОЦІАЛЬНІ ПРОЕКТИ

Лекція 4

Укладач – Купенко О.
В.

психологічно-орієнтовані

соціологічно-орієнтовані

Модел
роботи

КОМПЛЕКСНО-
орієнтовані

соціальної

психологічно-
орієнтовані

- **активізація** власних зусиль людини для подолання проблеми, що виникла на особистісному чи соціальному рівні

- **пізнання** психологічних закономірностей

ПСИХОЛОГІЧНО-ОРІЄНТОВАНІ

Засновницею наукової теорії індивідуальної соціальної роботи визнана американка Мері Ричмонд (1861-1928). Серед запропонованих нею теоретичних положень, зокрема, такі:

- запропоновані **етапи індивідуальної інтервенції** (втручання):
 - отримання інформації,
 - діагноз (на підставі дослідження стану соціального відхилення),
 - прогноз (про перспективи покращення),
 - лікування (надання допомоги клієнту);
- виокремлено **методи інтервенції**
 - директивні (через безпосередній вплив на клієнта) ;
 - недирективні (через взаємодію з оточенням клієнта);
- сформульовано **«принципи ментальної гігієни»** (принципи роботи соціального працівника і клієнта):
 - симпатизувати клієнту;
 - віддавати йому перевагу;
 - заохочувати його;
 - спільно з ним розробляти плани дій.

Як вплинути?

Як бути впливовим?

Психологічна теорія має багато відповідей, наприклад

- Теорія когнітивного дисонансу
- Кожна людина прагне до збереження досягнутої нею внутрішньої гармонії.
- Якщо виникають суперечності між тим, що людина знає і тим, що вона робить, то цю суперечність людина прагне якось пояснити и представити як несуперечливу, щоб досягнути стану внутрішньої когнітивної згоди.

Експеримент Леона Фестингера

- Учасники експерименту протягом 30 хвилин виконували два нудних завдання. У першому завданні кожному з них давалася велика дошка з 48 ручками, які потрібно було повернути на 90 градусів. Протягом 15 хвилин вони мали повторювати цю операцію знов і знов.
- У другому завданні, котре також виконував кожен учасник окремо, їм давали дошку зі штирями і прохали на кожен штир надіти катушку. Потім все повторювалося знов.
- Потім учасників експерименту прохали замість асистента (який начебто захворів) розписати тільки-но виконану ними роботу, як дуже цікаву і корисну, для молодії дівчини, яка чекала своєї черги для участі в експерименті.
- Одним учасникам експерименту за цю брехню було запропоновано 1 долар, іншим – 20. А після цього їм було запропоновано оцінити, наскільки їм сподобалося завдання, яке вони виконували.

Ті, хто говорили неправду, при відсутності зовнішнього значного виправдання, насправді змінили своє ставлення до завдання.

Механізми зменшення дисонансу:

- змінити власну думку;
- вплинути на інших;
- приписування носію іншої точки зору негативної риси (якщо для нього трава коричнева, а не зелена, як для мене, то він – дальтонік)

Знання механізмів зменшення дисонансу дозволить знайти можливість подолати погані звички

- **Інші когнітивні моделі:**

- теорія поля К.Левина;
- теорія структурного балансу Ф.Хайдера;
- теорія комунікативних актів Т.Н'юкома
- тощо.

Але психологічно-орієнтована модель соціальної роботи не передбачає, що соціальний працівник має стати психологом

- **Соціальний працівник виконує**
 - посередницьку роль
 - установка контакту з клієнтом;
 - первинна оцінка потреб;
 - визначення подальших дій, спрямованих на відтворення потенціалу клієнта;
 - чи роль брокера
 - створення мережі підтримки для клієнта;
 - перенаправлення в інші соціальні установи;
 - забезпечення доступу до наявних ресурсів спільноти;

до роботи залучається психолог.

Але не лише психолог.

пізнання

закономірностей
соціального розвитку,
структурування
суспільства, взаємодії
його соціальних
інститутів*

соціологічно-
орієнтовані

забезпечення ефективності
установ соціальної сфери, та
інших установ у складових їх
діяльності, пов'язаних із
соціальними питаннями,
соціальної політики в суспільстві

* Соціальний інститут – історично утворена стійка форма організації спільної діяльності людей

- Джейн Адамс (1860-1935) вважала, що навколишнє середовище є хворим і його потрібно змінювати, щоб покінчити з бідністю.
- Ініціювала дискусію про соціальне реформування та розвиток соціального законодавства.
- Реалізуючи власні ідеї соціального реформування вона запропонувала та реалізувала ідею **сеттльменту** («занурення», спільного проживання), що сучасною теорією соціальної роботи оцінюється як стихійна і ненаукова, але свого часу за заслуги в особистому прикладі покращення життя Дж.Адамс була нагороджена Нобелівською премією (1931 р.).

соціологічно-орієнтовані

Соціологічно-орієнтована модель передбачає для аналізу такі питання:

- причини виникнення складних життєвих ситуацій через взаємодію з навколишнім середовищем;
- відповідність поведінки клієнта загальноприйнятим соціальним нормам поведінки;
- наявність/відсутність соціальної патології;
- наявність/відсутність соціального контролю над поведінкою клієнта.

Теорія ролей

У практиці соціальної роботи важливо мати чітке розуміння особистості клієнта. В цьому може допомогти теорія соціальних ролей.

- Джордж Герберт Мід розглядав:
 - соціальну роль – результат досвіду та взаємодії;
 - рольову гру – форма, в ході реалізації якої людина уявляє себе в певній ролі (в т.ч. ролі іншого), засвоює соціальні норми, соціалізується
- Кожна роль передбачає взаємодію з іншими ролями (батько-дитини).
- Ролі не постійні та не визначені, але вони спричиняють рольові очікування, вибір рольової поведінки.
- Можливий рольовий конфлікт, коли людина реалізує ролі, що погано суміщуються (наприклад, роль «батька» та роль «науковця-дослідника, що віддає себе своїй праці»)

Теорія стигматизації

- (від грец. «stigma» - «клеймо»)
- Індивіди можуть мати певні відмінності в своїх інтересах і поглядах на життя.
- В результаті певні індивіди отримують клеймо «особа з девіантною поведінкою» (яскраві приклади – у перших кадрах фільмів «Педагогічна поема», «Тріумф»).
- Серед прихильників теорії стигматизації можна назвати Едвіна Лемерта, Говарда Беккера, Кая Ериксона, які стверджували, що не один вчинок сам по собі не є кримінальним чи некримінальним по суті. Поганий вчинок зумовлений не його внутрішнім змістом, а тим, як оточуючі оцінюють та реагують на нього («12»).
- Теорія соціальної роботи визнає, що коли поведінка клієнта розглядається як відмінне від загальноприйнятих норм, коли «навішуються» ярлики, то саме це й може спричинити девіантну поведінку.

Інші теорії

- загальні теорії соціальних систем,
- екосистема теорія,
- теорія груп (теорія функціонування групи В.Байона, теорія розвитку групи В.Бенніса, Г. Шепарда)

соціологічно-орієнтовані

Робота з особистістю та перетворення соціальних інститутів

- Наприклад, діяльність А.С.Макаренка. Під його керівництвом юні безпритульники не лише адаптувалися до нормального життя, але взяли безпосередню участь у відкритті на початку 40-х років ХХ століття виробництва фотоапаратів

КОМПЛЕКСНО-
орієнтовані

